

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1945.

Första kammaren.

Nr 34.

Lördagen den 10 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade av professor John Hellström utfärdade intyg anhåller jag vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 8—t. o. m. den 22 innevarande november.

Stockholm den 8 november 1945.

Henry Johansson.

Härmed intygas, att riksdagsman *Henry Johansson* på grund av genomgången operation ej kan deltaga i riksdagsarbetet under minst 2 veckor från dato.

Stockholm den 8 november 1945.

John Hellström.

Den begärda ledigheten beviljades.

Herr **Branting** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Enligt samstämmiga tidningsreferat yttrade den brittiske utrikesministern Bevin i ett tal i underhuset den 7 november bland annat följande: »Den brittiska regeringen har hävdad sin rätt att förhandla med Frankrike, Holland, Belgien, Skandinavien eller andra länder i västblocket, vilka äro Storbritannien kulturellt närstående vänner, historiska bundsförvanter, som hylla samma demokrati som brittena. Därför säger jag, att jag är berättigad att på regeringens vägnar ha goda grannar på min gata lika väl som varje annat land är berättigat att ha goda grannar på sin gata.»

Vissa punkter i detta yttrande synas ägnade att här i Sverige framkalla om icke oro så dock undran. På vems gata anser man egentligen att Sverige ligger? Finns redan ett västblock? Och räknas Skandinavien höra därtill?

Så nyligen som den 22 oktober uttalade de svenska stats- och utrikesministrarna inför riksdagen:

»Sveriges folk måste för sin del såväl på grund av sina vitala intressen som av ideella skäl varmt önska att icke någon politisk uppdelning av staterna i varandra motstående grupper äger rum. Vi äro villiga att ansluta oss till en samfällid trygghetsorganisation och i händelse av en framtida konflikt avstå från neutraliteten i den utsträckning organisationens stadgar det påfordra. Men skulle mot förmodan inom denna organisation visa sig en tendens till uppdelning

Interpellation ang. Sveriges västdda anslutning till ett västmaktsblock.

Interpellation ang. Sveriges påstådda anslutning till ett västmaktsblock.
(Forts.)

av stormakterna i två läger, måste vår politik vara att icke låta oss drivas in i en sådan gruppering eller blockbildning.»

Under den följande debatten vann denna förklaring allmän anslutning.

Om sålunda den svenska ståndpunkten i nu förevarande avseende helt nyligen klarlagts, så är ju det engelska anförandet av ännu senare datum. Då det förefallit mig möjligt, att den engelske utrikesministerns anförande om också icke i Sverige så dock i andra stater kan föranleda till felaktiga slutsatser beträffande Sveriges utrikespolitiska riktlinje, får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att interpellera herr utrikesministern därom, huruvida för Sveriges del några förhandlingar ha ägt rum eller pågå i den av den engelske utrikesministern antydda riktningen eller om herr utrikesministern eljest finner anledning att i anslutning till det engelska anförandet göra några uttalanden.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/1946, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av inrikes luftporto för vissa försändelser; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 13 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 375, med förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att driva försäkringsrörelse.

Föredrogos, men bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 265, 266, 270, 271 och 273, bevillningsutskottets betänkanden nr 59 och 60 samt andra lagutskottets utlåtande nr 81.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 375.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 437, av herr *Ericsson, Carl Eric*, och herr *Berg, Robert*,
nr 438, av herr *Sten* m. fl.,
nr 439, av herr *Tjällgren*,
nr 440, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, och herr *Ericsson, Carl Eric*,
nr 441, av herr *Andersson, Gunnar*, och herr *Carlström*, samt
nr 442, av herr *Wehtje* m. fl., alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till uppbördsförordning, m. m.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 14 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr statsrådet *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 376, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående inventering av varulager i samband med krigskonjunkturbeskattnings avveckling;

nr 377, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 378, angående särskild utbildning av folkskollärare.

Herr statsrådet *Vougt* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 379, angående hemvärnets rekrytering, tjänstgöringsskyldighet och ekonomiska förhållanden.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkareintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 13 innevarande november och minst en vecka framåt.

Teg den 12 november 1945.

J. M. Bäckström.

Att riksdagsman *J. Bäckström*, Teg, på grund av sjukdom icke kan bevista riksdagsarbetet fr. o. m. den 13 november 1945 och minst en vecka framåt, intygas.

Umeå den 12 november 1945.

Gösta Cedergren,
provinsialläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

*Ang. engelska
som begynnelse-
språk i
realskolan.*

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet *Erlander*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Holmbäcks interpellation angående engelska som begynnelsepråk i realskolan, erhöi ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har dess ledamot herr Holmbäck till mig ställt två frågor rörande engelskans ställning i realskolan.

Interpellanten erinrar om att engelskans ställning som världsspråk genom de senaste årens politiska omvälvningar ytterligare betonats. I större utsträckning än förr torde vårt land komma att hämta impulser i fråga om samhällsutveck-

Ang. engelska som begynnelsespråk i realskolan. (Forts.)

ling, litteratur, vetenskap, teknik och konst från de två stora engelsktalande folken. Vår handel och samfärdsel med det brittiska världsväldet och med Amerikas förenta stater torde komma att öka. Det engelska språkets ställning i våra läroverk borde därför stärkas; engelskan borde bli realskolans begynnelsespråk.

Enligt interpellantens mening bör frågan om realskolans nybörjarspråk utbrytas från det stora komplex av organisatoriska frågor, som skolöverstyrelsen inom kort torde ha att behandla. En sammankoppling skulle kunna leda till ett mångårigt uppskov som bör undvikas. Erforderliga åtgärder borde kunna vidtagas redan till det skolår, som börjar hösten 1946.

Interpellantens första fråga gäller nu, i vilket läge frågan om engelska som begynnelsespråk i realskolan för närvarande befinner sig.

Innan jag går närmare in på denna fråga, vill jag erinra om att två synpunkter måste anläggas, då språkföljden i realskolan skall fastläggas, den praktiskt-kulturella och den pedagogiskt-metodiska.

Det *praktiskt-kulturella* problemet gäller, vilket språk som av olika skäl är viktigast för oss svenskar att grundligt studera. Det är denna synpunkt som interpellanten anlagt, och den bör vara avgörande, när man väljer ut det av de stora kulturspråken, som skall vara realskolans *huvudspråk*. Jag delar oreserverat interpellantens mening, att *engelskan* näst modersmålet bör vara huvudspråket vid våra högre skolor.

Det *pedagogiskt-metodiska* spörsmålet gäller åter, vilket språk som i olika avseenden är lämpligast för uppgiften att inleda de högre skolornas språkstudium och som ger bästa organisationen av språkstudiet i dess helhet. Detta är en fråga, som endast erfarenheten kan avgöra.

Begynnelsespråk och huvudspråk behöva icke nödvändigtvis beteckna samma språk; det beror på organisationen av den språkliga studieplanen i dess helhet, huruvida begynnelsespråket också skall vara huvudspråk. Ingenting hindrar att göra det andra främmande språket till huvudspråk. Ställningen som begynnelsespråk är nämligen icke endast till fördel. En nackdel för begynnelsespråket är, att det måste bära en stor del av lärjungarnas allmängrammatiska utbildning och att en del av den till ämnet anslagna tiden upptages härav. Språket nr 2 drar åter fördel av den allmänspråkliga träning, som nybörjarspråket givit eleverna. En språkpedagog, som velat se engelskan som realskolans huvudspråk men tyskan som nybörjarspråk, har uttryckt saken så, att tyskan bör vara engelskans tjänarinna. De försök, som sedan 1939 pågå med ett 20-tal högre läroanstalter, gälla inte vilket språk som bör vara realskolans huvudspråk, utan vilket språk som är pedagogiskt lämpligast för den tjänande uppgiften som dess begynnelsespråk.

Detta utesluter dock icke, att timplanen för försökslinjen även kan innebära en förskjutning av studieresultatet till förmån för det ena eller andra språket. När försöken påbörjades sökte man visserligen konstruera försökslinjerna så, att realexamensbetyg på engelsk och tysk linje skulle få ungefär samma värde. Initierade språkmän torde dock ha väntat, att engelskan likväl skulle vinna något och tyskan förlora en del, och farhågor uttalades för att tyskan skulle förlora mer än engelskan skulle vinna. Först de försök, som nu pågå, kunna avgöra, i vad mån sådana farhågor varit befogade.

Skolöverstyrelsen infordrade i december 1944 yttranden från försöksläroverken, och dessa utlåtanden föreligga nu bearbetade i skolöverstyrelsen. 1940 års skolutredning har haft tillgång till det insamlade materialet och lagt det till grund för sitt utlåtande i begynnelsespråkfrågan, vilket enligt upplysning från utredningen torde vara att emotse inom den närmaste tiden.

Av de inkomna yttrandena har det framgått, att *engelskan* i allmänhet både på den femåriga och på den fyraåriga realskollinjen såsom det väntats vunnit

Ang. engelska som begynnelsespråk i realskolan. (Forts.)
 på omläggningen av språkföljden. Detta beror dock i mindre grad på att engelskan blivit begynnelsespråk än på att ämnet fått ett betydligt ökat timtal, kanske till någon del också på ökade arbetsprestanda från lärjungarnas sida. Förskjutningen har inte varit betydelselös för de båda språkens inbördes ställning. Om engelska och tyska hittills vägt tämligen jämnt i realskolan, framträder engelskan på försökslinjerna klart som realskolans huvudspråk.

Vad *tyskan* beträffar, är läget mera oklart. I vissa avseenden har den påtagligt förlorat genom minskningen av timantalet. Så har antalet genomgångna textsidor i tyska icke obetydligt nedgått. I vissa andra avseenden är skillnaden mindre påfallande. Av ämneskonferenserna ha 5 uttalat sig för engelska som begynnelsespråk och 8 för tyska som nybörjarspråk, medan 13 av ämneskonferenserna icke gjort något bestämt uttalande.

Skolöverstyrelsen har även utarbetat statistik över realexamina vid försöksläroverken vårterminen 1944. Den ställer snarast de engelska linjerna i en oväntat gynnsam dager. Att medelbetygen i engelska ligga något högre på de engelska linjerna både i den skriftliga och den muntliga examen och både i den femåriga och i den fyraåriga realskolan, är efter vad nyss sagts icke ägnat att förvåna. Det är däremot åtminstone i första ögonblicket rätt överraskande att finna, att de engelska linjerna även i tyska språket givit examensresultat, som fullt uthärda jämförelsen med de tyska linjernas. Omständigheterna vid 1944 års realexamen voro dock icke fullt typiska, emedan detta år var det första, då realexamen avlades på engelsk linje i den femåriga realskolan. På dessa linjer examinerades endast lärjungar, som genomgått realskolan utan tidsförlust, medan de tyska linjerna tyngdes av kvarsittare. En undersökning även av realexamen vårterminen 1945 är därför nödvändig. Undersökningen pågår för närvarande inom skolöverstyrelsen och torde vara slutförd i december.

Skulle man, trots det för tyskans del ännu oklara läget, våga ett uttalande om utgången av de pedagogiska försök, som nu pågå, kunde man kanske säga, att engelskan visat sig fullt användbar som begynnelsespråk och att den i realskolan som helhet något vunnit på sin ändrade ställning, medan tyskan *möjligen* förlorat, ehuru *sannolikt inte* lika mycket som engelskan vunnit.

Interpellanten sporde mig slutligen, huruvida jag vore beredd att söka föra fram detta spörsmål till lösning i sådan tid, att förändrade timplaner i realskolan måtte kunna tillämpas från och med höstterminen 1946.

Jag har redan före början av detta läsår sökt kontakt med skolöverstyrelsen i denna fråga. Tiden var då för långt framskriden för omedelbara åtgärder, men såvitt jag vet ligga inga tekniska hinder i vägen för en allmän övergång till de engelska linjernas timplan med början i första klassen hösten 1946. Timplanen för försökslinjen har visserligen mött en viss kritik, och det tycks inte vara lätt att inom ramen för realskolans nuvarande arbetsplan råda bot för de anmärkta bristerna. Den torde dock kunna passera som ett fullt godtagbart provisorium i avvaktan på ett gynnsammare läge i samband med den stundande skolreformen.

Av det jag i dag anfört framgår, att jag, liksom interpellanten, i det engelska språket ser ett av vår skolas viktigaste nyckelämnen, det värdefullaste hjälpmedlet för kontakten med världen i stort. Därest icke i den pågående utredningens allra sista skede oväntade förhållanden komma i dagen eller nu oförutsebara tekniska svårigheter skulle inställa sig, är jag beredd att i vad på mig ankommer medverka till att engelskan från och med höstterminen 1946 förlänas ställningen som realskolans begynnelsespråk.

Herr Holmbäck: Herr talman! Jag ber att till ecklesiastikministern få framföra min tacksamhet för svaret på interpellationen.

Ang. engelska som begynnelsespråk i realskolan. (Forts.)

Den 27 september i år höll ledamoten av skolutredningen undervisningsrådet Kärre ett offentligt föredrag i Lund. Han omtalade då, att man inom skolutredningen var enig om ett program av ungefär följande lydelse.

Den allmänna folkskolan skulle vara fyraårig. Efter denna tid skulle den delas på två linjer, en fyraårig, med en sammanlagd skoltid alltså av åtta år, och en femårig med en skoltid av nio år. Den fyraåriga linjen skulle efter två år åter delas, så att man finge en ny linje på, om jag fattade rätt, tre år, och skoltiden skulle således också på denna linje bli nio år. På den fyraåriga linjen skulle man införa engelska såsom grundspråk, och engelskan skulle överhuvud taget få en bättre ställning än den för närvarande har. Efter vad jag kunnat finna var det därmed också klart, att engelskan skulle bli grundspråk även på de andra linjerna. Att så var fallet beträffande den linje, som skulle börja efter sjätte året, är väl utan vidare givet, och att detsamma skulle bli fallet även beträffande den femåriga linjen torde också vara klart, då man med den tendens till sammangjutning av folkskola och realskola, som utmärker hela detta program, knappast kan tänka sig, att man skulle ha ett annat språk på den femåriga linjen såsom grundspråk än engelskan och därigenom förhindra övergång från den fyraåriga linjen till den femåriga.

Vad som emellertid efter detta föredrag inte stod klart var ett annat spørsmål. Med en viss oro kunde man fråga sig, om inte tanken var att låta engelskan bli grundspråk först då vi hade detta stora program på bordet, då alltså riksdagen var färdig att fatta beslut därom. Detta skulle betyda, att man uppsköt lösningen av spørsmålet om engelskan som grundspråk på en ganska avsevärd tid. Jag har för min del väntat på att det skulle ges ett besked i frågan, huruvida man var villig redan nu upptaga frågan om engelskan såsom grundspråk eller om man ämnade ta upp denna fråga först i samband med övriga frågor i den stora skolutredningen. Det var för att få klarhet därom, som jag interpellerade.

Ecklesiastikministern har nu givit besked i detta avseende, och jag har endast att förklara min stora tillfredsställelse med det svar som han lämnat.

Herr Andrén: Herr talman! Jag är rädd för att jag bryter en gammal och av kammaren högt skattad tradition, när jag nu begär ordet, icke för att kritisera min efterträdare utan för att ge min anslutning till den uppfattning herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet givit uttryck åt. Jag delar till fullo de synpunkter han här framfört, och framför allt är jag glad åt att skolöverstyrelsen sent omsider blivit färdig med sin utredning om de erfarenheter man gjort av engelskan såsom grundspråk. Jag skall emellertid tillåta mig att tillägga ett par synpunkter.

Det framgick av interpellationssvaret, att de inkomna yttrandena mycket starkt understrukt vissa pedagogiska synpunkter. Det finns emellertid andra synpunkter, som för mig betyda mera i detta sammanhang, och det är de allmänt kulturella. Jag kan inte tänka mig annat än att våra kulturella, liksom också våra ekonomiska förbindelser under de närmaste decennierna framför allt komma att gå i västlig riktning, och det är inte minst med hänsyn därtill som engelskan måste få en ökad vikt och betydelse i hela vårt skolväsende.

Det var naturligtvis en mycket riktig distinktion som statsrådet gjorde, när han å ena sidan talade om begynnelsespråk och å andra sidan om huvudspråk, och det är självklart, att denna distinktion måste beaktas. Emellertid förlorar den något av sitt värde, om man betänker, att det är icke så få av skolans lärjungar som lämna skolan, innan de fullföljt en viss linje, och för dem är det av allra största vikt att begynnelsespråket är ett språk, som de sedan vilja fortsätta att odla. Jag tror därför, att man inte får överbetona

Ang. engelska som begynnelsespråk i realskolan. (Forts.)
 denna distinktion, utan att man bör beakta just denna kategori, en kategori vars storlek jag naturligtvis icke nu på stående fot kan säga någonting om, men som jag misstänker är ganska betydande.

Jag skulle därför vilja förorda, att man så långt det är möjligt i alla fall, även om *vissa* pedagogiska skäl skulle tala för tyskan, klart slår in på engelskan såsom begynnelsespråk.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 375, med förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att driva försäkringsrörelse.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:
 nr 437, av herr *Ericsson, Carl Eric*, och herr *Berg, Robert*,
 nr 438, av herr *Sten* m. fl.,
 nr 439, av herr *Tjällgren*,
 nr 440, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, och herr *Ericsson, Carl Eric*,
 nr 441, av herr *Andersson, Gunnar*, och herr *Carlström*, samt
 nr 442, av herr *Wehtje* m. fl.,
 alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till uppbördsförordning, m. m.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

*Anslag till
 ämbetsbygg-
 nad å Ladu-
 gårdsgårde.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 334 därom framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 3 100 000 kronor.

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att närvara vid statsutskottets plenibehandling av detta ärende. Hade jag gjort det, skulle jag sannolikt ha yrkat avslag på det föreliggande förslaget. Jag har emellertid deltagit i avdelningens beredning av denna fråga och därigenom kommit litet mera in i detta ärende.

Vi ha ju under kriget vant oss vid att anslag i mycket stor utsträckning uppföras på tilläggsstat, men jag för min del kan inte underlåta att ge uttryck åt den uppfattningen, att detta institut nästan börjat missbrukas. Andra saker böra inte komma på tilläggsstat än sådana av löpande karaktär, där ett

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde. (Forts.)

uppskov skulle vara till direkt skada och en omedelbar lösning således är påkallad. Jag kan knappast finna att så är fallet med detta ärende. Det rör sig här om ett fortsatt utbyggande av försvarets ämbetslokaler på Ladugårdsgårde. Man räknar med en byggnadsvolym på 619 rumsenheter och dessutom med ett reservutrymme om 65 rumsenheter. På tal har även varit att uppföra en för hela byggnadskomplexet gemensam stor lunchrestaurang.

Ett byggnadsverk som detta bör enligt min mening komma på den ordinarie staten. Jag har inte heller vid de föredragningar vi haft på avdelningen kunnat bli övertygad om att det är nödvändigt att i detta fall anlita tilläggsstaten. Detta ärende hade man mycket väl kunnat låta komma på kamrarnas bord i januari och således låta anslaget uppföras på ordinarie inkomst- och utgiftsstat, då man även fått en klar överblick över hur täckningen av kostnaderna är avsedd att ske, en sak som inte är lika lätt att få fastslagen, om anslaget uppförs på tilläggsstat.

Vad speciellt denna tillbyggnad beträffar, återstår ju för övrigt ännu åtskilligt, som inte är riktigt klarlagt, varför ytterligare skäl föreligga att låta den ingå i den ordinarie budgeten. Så t. ex. sägs för det första i propositionen, att det icke syntes statsrådet nödvändigt eller ens möjligt att taga slutlig ställning till fördelningen av de nya tjänstelokalerna. Innan man bygger ett hus, bör man, synes det mig, ha åtminstone i stort sett klart för sig vad det skall användas till. Det kan ju tänkas, att det vid en fördelning visar sig, att behovet av lokalutrymmen blir något annorlunda än vad de mera schematiska ritningarna utvisa. För det andra sägs i propositionen, att jämväl i fråga om sjukvårdsförvaltningens lokalbehov föreligger osäkerhet, sammanhängande med ifrågasatt omorganisation av försvarets sjukvårdsinspektion. — Här är alltså ytterligare ett osäkerhetsmoment. — Vidare sägs det för det tredje, att vad angår arméförvaltningens tygavdelnings kontrollbyrå, synes det för denna byrå beräknade totalbehovet även efter den av ämbetsverket i dess remissutlåtande förordade reduktionen vara för stort i betraktande av att en stor del av de på denna byrå tidigare ankommande uppgifterna numera överflyttats till krigsmaterielverket. Inte heller på denna punkt är det således klarlagt, hur stort lokalutrymme som erfordras.

Även försvarets civilförvaltning skall ju, enligt vad som beräknas, inrymmas i tillbyggnaden, och för denna åtgå 190 rum med en golvyta av 3 500 kvadratmeter — det är vad civilförvaltningen för närvarande har i förhyrda lokaler. Men så säger statsrådet, att det ännu är för tidigt att yttra sig om hur dessa ledigblivande lokaler böra disponeras. En sådan sak tycker jag borde vara klarlagd. Överhuvud taget bör prövningen vara lika noggrann när det gäller statliga byggnadsföretag, vare sig de falla under försvarets huvudtitel eller någon annan, som när det gäller andra byggnadsverk, då man ofta kan visa upp den mest minutiösa planläggning. Det kan jag inte säga har varit fallet här.

I detta sammanhang skulle jag också vilja säga några ord om civilförvaltningens behövlighet. Vid beslutet om dess tillkomst var jag av den uppfattningen, att denna institution var skäligen onödig och att den endast skulle medföra en mängd dubbelarbete förvaltningarna emellan — det gäller således de olika försvarsgrenarna och denna centrala civilförvaltning. Så har nog också i mycket stor utsträckning blivit fallet. Jag skulle därför tro, att det är onödigt att behålla civilförvaltningen, åtminstone såsom den stora organisation den för närvarande är. Även av denna orsak tycker jag, att det är förhastat att nu besluta om uppförande på tilläggsstat av detta stora byggnadskomplex.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att påtala ytterligare en sak. I de förutvarande byggnadskropparna på Gärdet äro två stycken lunchrestau-

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde. (Forts.)

ranger inrättade, vardera med sin köksanläggning. Nu är det ju meningen att så småningom på den östra änden av komplexet bygga till en stor rund byggnad, inrymmande en gemensam lunchrestaurang till en kostnad av 600 000 kronor. Det blir således nödvändigt att spoliera de nuvarande lunchlokaler och köken. Jag kan därför inte se annat än att det varit litet misshushållning att uppföra dessa båda kök, ty det kan ju inte hjälpas att den inredning, som där finnes, till stor del blir förstörd. Det måste innebära ett slöseri med pengar att riva ut det man för ett par år sedan satt in. Annars är det nog riktigt, att det är ändamålsenligt med en gemensam lunchrestaurang för hela detta byggnadskomplex. Men det kan ifrågasättas, om man inte från början skulle kunnat planlägga detta byggnadsföretag på sådant sätt, att man haft möjlighet att inordna dessa lunchlokaler i den slutliga gemensamma lunchrestaurangen. Det är nödvändigt att planlägga på litet längre sikt än bara för de närmaste åren. Det gör man ju oftast på andra områden.

Jag är, herr talman, således tveksam, dels om huruvida vi nu, när kriget inte längre pågår, skola fortsätta att uppföra nästan hur mycket som helst på tilläggsstat — av principiella skäl är jag därför av den uppfattningen, att detta ärende inte borde stå på tilläggsstat utan på nästa budgetårs ordinarie stat, varigenom också vinnes att vissa saker, som fordra en ytterligare utredning, hinna bli ordentligt klarlagda — dels om huruvida dessa stora förvaltningslokaler, särskilt då för civilförvaltningen, som här planläggas, verkligen äro behöfliga. Vad i varje fall civilförvaltningen beträffar, anser jag att organisationsapparaten är alltför stor.

På grund av de skäl jag här framhållit ber jag, herr talman, att under hänvisning till möjligheten av att taga upp denna fråga vid den ordinarie riksdagen 1946 få yrka avslag på statsutskottets hemställan om ett anslag av 3 100 000 kronor för i förevarande punkt avsett ändamål.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag skall inte uppta till behandling herr Mannerskantz' anmärkningar mot att detta ärende uppförts på tilläggsstat. Jag vill i det avseendet endast anföra, att det ur principiell synpunkt ju inte kan riktas större anmärkningar mot detta anslag än mot övriga kapitalökningsanslag, åtminstone sådana, som avse byggnadsföretag, som finnas upptagna på tilläggsstaten. Detta anslag står ju på intet sätt i någon särställning gentemot dessa.

Säkert är emellertid i denna fråga att behovet av lokaler är styrkt. Redan från början har vid planläggningen räknats med ett behov av ämbetslokaler i den utsträckning som nu anges. Det råder ju överhuvud taget i Stockholm en mycket stor brist på ämbetslokaler för statens behov. Många statliga myndigheter förhyra lokaler, och många bostadslägenheter tagas på det sättet fortfarande i anspråk. Från byggnadsstyrelsens sida har ständigt påyrkats, att försvaret skall bygga till sina ämbetsverk för att därigenom bereda möjlighet för civila ämbetsverk att disponera andra lokaler. Det är här således inte bara fråga om ett utbyggande av försvarsväsendets ämbetslokaler, utan om tillskapandet överhuvud taget av ämbetslokaler i huvudstaden för statens behov. Att det skulle behöva råda den minsta tvekan om att försvarets förvaltningsmyndigheter kunna fylla dessa lokaler, kan jag inte förstå. Även om denna utbyggnad kommer till stånd, äro därmed fredsbehoven icke tillgodosedda. En annan sak är emellertid, att man ännu inte, såsom i propositionen redovisas, kan säga, hur man mest praktiskt skall utnyttja de utrymmen som komma att skapas. Den saken kan bli föremål för fortsatta överväganden, men av dessa överväganden kommer icke att framgå såsom resultat, att några av lokalerna bli överflödiga.

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde. (Forts.)

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga ett par ord till herr Mannerskantz om hans syn på försvarets civilförvaltning. Jag tror att den som litet känner till försvarets förvaltningsfrågor måste säga sig, att om något ämbetsverk är nödvändigt såsom ett gemensamt ämbetsverk för hela försvaret, måtte det väl vara civilförvaltningen, och hur man skall kunna ersätta den, är för mig en fullständig gåta. Som bekant ligger först och främst revisionen av medelsanvändningen hos civilförvaltningen. Jag frågar, om det är bättre att revisionen, såsom förut var fallet, är sammankopplad med de myndigheter som använda pengarna. Kan det vara en praktisk anordning? Hos civilförvaltningen är vidare bokföringsarbetet för hela försvarsväsendet sammanknutet. Det är ju mycket möjligt, att detta bokföringsarbete i stället skulle kunna uppdelas på de olika förvaltningarna och riksräkenskapsverket, men att det behövs en central bokföringsmyndighet och att det är praktiskt att gå den väg, som här valts, kan ingen bestrida. Särskilt med hänsyn till möjligheten att få en överblick över försvarsväsendets behov och en kontroll över medelsanvändningen är det oerhört viktigt, att man har en gemensam bokföring. Sedan ha vi den tredje delen av civilförvaltningen, kansliavdelningen, som har att omsätta statsmakternas beslut i ekonomiska frågor, alltså om villkor och grunder för medlens användning, bestämmelser om avlöningsförmåner och allting sådant. Det är väl fullkomligt självklart, att det är en stor fördel att dessa frågor behandlas centralt, eftersom bestämmelserna gälla för hela försvarsväsendet och tolkningen därigenom kommer att bli mera enhetlig och möjligheten att överblicka detta fält ju också blir större. Därför måste jag för min del säga, att jag finner herr Mannerskantz' uppfattning därvidlag vara ogrundad.

Skulle man upplösa civilförvaltningen, komma därigenom inte heller några rum att bli lediga. Det kommer i stället att betyda, att motsvarande antal tjänstemän kommer att finnas på andra håll. Jag menar därför, att behovet här är styrkt.

När man då i propositionen sagt, att man inte nu vill bestämma sig för vad man skall göra av lokaler, som kunna bli lediga vid Rödbotorget, så hänger det inte samman med att man inte från försvarets sida skulle kunna säga, vartill dessa lokaler kunde användas. Men jag fäster uppmärksamheten på, att det här gäller även andra tomter, belägna i centrala Stockholm, och att det är nästan självklart, att dessa tomter och de byggnader, som komma att uppföras på dessa tomter, icke komma att användas för militära ändamål i framtiden. Inte ha vi råd att lägga militära förvaltningsorgan på dessa fåtaliga centralt belägna tomter. Men enligt min mening är det en fördel, att statsverket inte nu behöver ta ståndpunkt till frågan vartill man skall använda dessa lokaliteter.

Att detta förslag kommit fram till denna höstriktsdag, hänger ju samman med rent praktiska frågor. Arbetet på de delar, som redan förut äro beslutade, håller på att slutföras, och vi veta, att detta byggnadsarbete kommer att fortsättas. Är det då praktiskt, att vi nu skola flytta arbetsstyrkan, ritkontoret och arbetsmaskinerna ifrån Gärdet till andra ställen för att sedan kanske om något halvår på nytt skapa en lokal byggnadsorganisation där ute? Är det inte praktiskt att nu, när vi ha hela den apparat på platsen, som behöves för detta bygges fortsättande, låta den fortsätta med detta arbete? Därför tror jag att det ur alla synpunkter är för staten fördelaktigast, om det nu beslutas att ämbetsbyggnaden får uppföras enligt det program, som är uppgjort.

Vad lunchrestaurangen angår, så menar jag för min del, att det icke ännu är klart, att en sådan behöver och skall uppföras. Och intill dess att beslut om detta har fattats, finns det ingen anledning att diskutera användningen av de speciella lunchlokaler, som redan finnas.

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde. (Forts.)

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Statsrådet säger, att det är ungefär likadant med detta som med alla de andra byggnadsanslagen på tilläggsstat, men jag anser, att det inte är så. Om vi se på det närmast föregående ärendet, under punkt 6, gäller det att flytta några baracker från Luleå till Tåme skjutplats. De måste flyttas, därför att området skall disponeras till något annat. Barackerna, som ha använts under kriget, skola nu göras till en mera permanent förläggning. Och då det gäller att genast kunna frigöra området, där barackerna stått, så tycker jag att man till nöds kan säga, att det är fog för att ta detta på tilläggsstat. Nästföljande ärende gäller iståndsättande av mässbyggnaden vid Norrbottens regemente, som har förstörts vid en eldsvåda, som nyligen timat. Det är ju naturligt, att den händelsen avspeglar sig i ett anslag på tilläggsstat. Detsamma kan man nog till nöds säga även om arbetena under punkt 9. Dessa punkter skilja sig därför rent principiellt från denna punkt 7, och jag anser alltså, att statsrådet har formulerat sitt uttalande litet för allmänt, om jag så får säga.

När det gäller den omständigheten, att staten för närvarande förhyr så mycket ämbetslokaler här i Stockholm, måste jag rikta uppmärksamheten på att det innan detta bygge blir färdigt, även om det påbörjas omedelbart, går åtminstone ett år, och under den tiden bör det vara möjligt att frigöra mängder av rum från de kommissioner, som hå varit verksamma under kriget. Man får väl tänka sig, att åtskilligt skall kunna inträffa därvidlag under denna byggnadstid, och då bli ju en hel del lokaler frigjorda. Det är visserligen riktigt, att det kan vara bra, om en stor del av dem åter kan användas som bostäder, men alla dessa lokaler kunna ju knappast användas därtill; det är ju många som tidigare varit kontorslokaler.

Och så skulle jag vilja säga, att jag inte tror att hyrorna för de där lokalerna i allmänhet uppgå till högre belopp än som motsvarar en rättvis förräntning och amortering på de byggen, som det här är fråga om. Därför tror jag inte, att staten förlorar pengar på att förhyra lokaler, även om man tycker att hyresbeloppen äro höga. Det är ju heller inga billiga byggnader, som det här är fråga om.

Det, som statsrådet anförde angående praktiska ting — att fortsätta mera direkt, sedan krigsarkivets byggnad blivit färdig — förhörde vi oss särskilt om vid den föredragning, som vi hade i avdelningen. Därvid sades det ganska direkt ifrån, att man inte kunde vidhålla den synpunkten. Närmast blir det ju fråga om att utbjuda arbetena på entreprenad, och det är inte alldeles säkert, att man får samma entreprenör. I varje fall bör man ju inte utgå från att det kommer att bli så. Den organisation, som där finnes, är heller inte så märkvärdig. När det gäller arbetsmaskiner och sådant, så få de i alla händelser flyttas till andra sidan av det stora komplexet. Jag tror inte det anförda skälet är så särskilt hållbart, även om man kan förstå att byggnadsstyrelsen tycker att det är bekvämt att fortsätta arbetet direkt. Men också de budgettekniska synpunkterna skola väl få väga något.

Jag har endast velat ge dessa små repliker, herr talman, för att inte kamaren skall få den uppfattningen, att jag har dragit fram detta utan att ha tänkt igenom saken. Jag finner givetvis, att vad statsrådet här har anfört äger ett visst innehåll, men det är ofta så här i världen, att två uppfattningar båda kunna vara ganska riktiga; frågan är bara, hur man sedan vill bedöma vissa ting.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! När jag talade om andra byggnadsanslag på tilläggsstaten, tänkte jag inte på de övriga anslagen under fjärde hu-

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde. (Forts.)

vudtiteln, utan på sådana ting, som kammaren nyss har beslutat, till exempel iståndsättandet av vissa beskickningshus i utlandet. Jag tänkte vidare på ett sådant anslag, som förekommer i ett senare betänkande här, nämligen statsutskottets utlåtande nr 270, om nybyggnad för fysiologiska institutionen i Lund. Jag tror alltså, att jag hade belägg för vad jag där yttrade.

Jag fäster också uppmärksamheten på att herr Mannerskantz ansåg, att de statliga behoven av ämbetslokaler lämpligen borde fyllas genom att statens fredsinnrättningar flyttade in i de förhyrda utrymmen, som kristidskommisionerna kunna tänkas komma att lämna. Jag skulle vilja fråga, om herr Mannerskantz tror, att statsverket kommer att nöja sig med att ha sina permanenta verk inhysta i förhyrda lokaler. Det tror jag inte kommer att bli fallet, utan man önskar bygga så, att vi kunna fylla våra fredsmässiga behov.

Och för det tredje skulle jag vilja säga, att även om man inte har att räkna med att nödvändigtvis samma entreprenör kommer att fortsätta arbetet, så är det i alla fall en självklar sak, att förekomsten på platsen av en byggnadsorganisation kommer att i sänkande riktning påverka entreprenadanbudet på den nya byggnaden.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag ber endast att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag vill bara säga beträffande beskickningshusen, att när riksdagen i våras på statsutskottets förslag beviljade medel till påbörjande av reparationer å beskickningshuset i Helsingfors, uttalade den, att grunden borde undersökas, innan man företog vidare reparationsarbeten. Det är nu gjort, och det begärda anslaget har ansetts erforderligt i samband med hela byggnadsarbetet där. Detta ärende är alltså av en annan natur.

När det gäller civiltjänstverksamheten vill jag bara påpeka, att man, sedan den kom till med sina 190 rum, endast i mycket obetydlig omfattning har kunnat minska personalen inom förvaltningarna och icke alls inom riksräkenskapsverket. Jag har verkligen haft anledning att under senaste tiden forska litet i hur det verkligen är i praktiken, men jag skall inte ta upp den frågan nu, eftersom det kanske blir tillfälle att återkomma till den saken.

Herr Ekströmer: Herr talman! Då jag deltagit i överläggningarna rörande detta ärende inom avdelning och utskott, vill jag säga att vi där, särskilt inom avdelningen, haft anledning att övertänka de synpunkter, som herr Mannerskantz nu har framfört. Det är klart, att man måste respektera dem. Men vi hade också föredragning av en sakkunnig från vederbörande departement, vilken framlade ungefär de synpunkter, som nu herr jordbruksministern har anfört, och jag måste säga att de åtminstone på mig verkade så pass övertygande, att jag ansåg mig oförhindrad att i utskottet yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Det tycks verkligen föreligga ett trängande behov av utrymmen för, om också inte alla, så dock en mängd statliga verk, som nu hyras in på olika platser i staden. Därför finnes det fog att tala om en viss brådska, som jag tycker gott kan motivera den modus, som här har föreslagits.

Det enda jag varit tveksam om — det måste jag säga — är uppskovet beträffande lunchrestaurangen. För det första tror jag för min del inte, att man utan extra kostnad kan åstadkomma lämpliga lunchutrymmen enligt Kungl. Maj:ts förslag. Och för det andra synes det mig verkligen vara en välbehövlig rationalisering att slå ihop alla lunchrestaurangerna till en. Därför menar jag.

Anslag till ämbetsbyggnad å Ladugårdsgårde. (Forts.)
att det kanske hade varit klokt att redan nu ta steget fullt ut och bevilja de 600 000 kronorna även till lunchrestaurangen.

Nu hör jag av herr jordbruksministern, att han inte är säker på att den behövs. Det kan ju hända, att han har rätt. Men vad som å andra sidan lugnar mig något är, att denna restaurang skulle förläggas i en särskild byggnad, som kan uppföras när som helst. Om man därför så småningom, kanske redan under byggnadens gång, kommer till den uppfattningen, att restaurangen ändå behövs, är det alltså ingenting som hindrar, att man uppför den utan sammanhang med de övriga byggnaderna.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Anslag till
propaganda
för bättre
deklarations-
moral.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 348, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 oktober 1945, föreslagit riksdagen att till Propaganda för bättre deklarationsmoral å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herrar *E. Eriksson* i Stockholm och *A. Pettersson* i Dahl väckt motion (II: 636), vari motionärerna under framhållande att jämväl affischering borde ingå som led i den föreslagna propagandakampanjen hemställt, att riksdagen måtte höja det av Kungl. Maj:t äskade anslaget med 10 000 kronor till 140 000 kronor,

dels ock en inom samma kammare av herr *J. W. Johnsson* i Stockholm väckt motion (II: 664), vari hemställts, att riksdagen måtte uttala, att propagandaåtgärderna för höjd deklarationsmoral för närvarande borde inskränkas till en bilaga i deklarationsblanketten jämte utsändningar i radio, och att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget måtte nedsättas med 100 000 kronor till 30 000 kronor.

Anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II:636 samt med avslag å motionen II:664, till Propaganda för bättre deklarationsmoral å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

Herr Wistrand: När jag har begärt ordet i denna fråga, som avse åtgärder till höjande av deklarationsmoralen, är det ingalunda i avsikt att motsätta mig vad som av utskottet föreslås eller för att bestrida, att åtgärder för höjande av deklarationsmoralen starkt äro av nöden. Jag har i stället, herr talman, begärt ordet, därför att det är så svårt att låta denna fråga gå förbi utan att beröra den situation, varunder detta förslag har framlagts.

Förslaget har föranletts av att någonting i vårt samhälle inte är som det borde vara. Där statsmakten omges av det förtroendet, att varje man vet, att av honom inte utkräves större del av hans inkomster än som erfordras för statsutgifter, vilka prövas i sparsamhetens och återhållsamhetens tecken, kan staten lugnt kräva ut sin skatt utan att extraordinära åtgärder krävas för att uppehålla skattemoralen. Trångsynt egennytta och brist på allmänanda kunna naturligtvis finnas även under sådana förhållanden, men det allmänna förtroendet för att statsmakten fäster starkt avseende vid skattebetalarnas ekonomi, som bär upp även statens, dämpar sådana tendenser.

Nödvändigheten av att slå in på den väg, som vi nu ha beträtt — först i fjol genom avsevärda skärpningar i straffsatserna för deklarationsbrotten och nu i år med anslag för inskärpande av en god skattemoral — tyder på att man riskerar att överskrida en ödesdiger gräns. Det är överansträngda skattedragare som man måste ge propagandans arsenik, när inte straffhoten längre verka. Finansministern har vid flera tillfällen förklarat, trots vad han tidigare har ställt i utsikt, att de skatter, som ha burits under krigets hårda tryck, allt fortfarande skola bestå, och han har också givit till känna, att han leker med tanken på att ytterligare skatter skola kunna läggas på åtminstone stora grupper av medborgare. Här finner i varje fall jag den verkliga bakgrunden till det förslag, som föreligger. Det föranledes av en icke oberättigad fruktan, att det i ett sådant läge skall uppstå en rörelse, förnummen i olika former, att söka undandraga sig statsverkets hårda hand. Förslaget pekar på och ger vid handen, att man även bland de höga skatternas förespråkare instinktivt känner sig stå inför en bristningsgräns. Det är först i ett samhälle, där kraven på medborgarna hota att växa dem över huvudet, som man måste erkänna och vidtaga åtgärder för att tillfredsställa behovet av reklam för medborgerliga skyldigheter.

Jag vill erinra om några andra närliggande samhällsexperiment, som vi ha upplevat men som alla tillhöra det förgångna — de spritförbud, som under en tid försöktes i olika länder. Den våg av överträdelse, som följde förbudet i spåren, sökte samhället möta med både straffhot, å ena, och reklam, å andra sidan, men intet hjälpte. Samhället kunde icke komma till rätta med de uppfattningar, som lågo djupt rotade hos människorna, och vilka de parlamentariska majoriteter, som voterat förbudstillståndet, trots allt aldrig kunde övervinna. Jag tror, att det kommer att bli lika svårt som där att någonsin effektivt komma till rätta med medborgarna, om de stadigvarande åläggas att till det allmänna överlämna långt större andelar av sin inkomst, än som någorlunda *allmänt* inom folket anses som rimligt.

Jag har velat framhålla detta, herr talman, också därför att staten, när den yrkar på åtgärder till skattemoralens höjande, har sitt — långt ifrån oväsentliga — bidrag att lämna. Den har att omtänksamt tillse, att sparsamhet och

Anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral. (Forts.)
återhållsamhet iakttagas i fråga om statens utgiftspolitik, så att den icke la-
vinartat växer skattebetalarna över huvudet.

Den bör göra det även ur andra synpunkter. Också omfattningen av sam-
hällets hjälpbehov blir ytterst beroende av att de enskilda icke betagas möj-
ligheten att sörja för sig själva. Medborgarna äro icke automater — det kan
icke nog upprepas — som arbeta och producera mekaniskt detsamma, utan
hänsyn till huru stor del de få behålla av vad de intjänat. Om den uppfatt-
ningen växer sig in i samhällslivet, att statens fordringar på den enskildes
inkomst äro ständigt växande och i själva verket omätliga, i den stunden bli
ropen på straff och propaganda mot skatteundandragning allt starkare, men
deras verkan allt mindre effektiv. Staten bör, om den vill utvinna något verk-
samt av sin propaganda, själv gå medborgarna till mötes. I andra länder har
man förstått det. Vad som därigenom åstadkommes är en långt mera betydel-
sefull stimulans för skattemoralen än föredrag, broschyrer och affischer, hur
väl utarbetade och övertygande de än må te sig. Utan att staten, samtidigt
som den arbetar för en i och för sig välbehörlig — det är jag med om — pro-
paganda för bättre skattemoral, manifesterar en vilja att så långt möjligt
skona skattebetalarna, blir varje dess propagandaåtgärd till slut föga annat
än en klingande malm och en ljudande bjällra.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till statsutskottets
förslag.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag vet inte, om någon talesman för
utskottet har uppträtt, och om så inte har skett, vill jag inte förekomma ho-
nom. Men jag fick höra den senare delen av herr Wistrands anförande, och
det föranleder mig att säga några ord om hela saken.

Jag vet mycket väl — såtillvida kan jag vara ense med herr Wistrand —
att ju högre skattetrycket blir, desto större blir frestelsen för folk att söka
undkomma det. Men när herr Wistrand skildrar utvecklingen av låt mig kal-
la det den enskildes skattemoral, som om man nu så småningom skulle komma
fram till en bristningsgräns, så tror jag, att han ser alldeles för mörkt på
utvecklingen. Jag skulle snarast tro, att våra deklARATIONER äro bättre nu än
de varit tidigare. Det sammanhänger naturligtvis också med att effektiviteten
i taxeringsarbetet har blivit större.

När herr Wistrand hänvisar till att man måste ta hänsyn till människornas
allmänna uppfattning om vad som är riktigt och rätt. är jag alldeles ense med
honom därom. Men jag tror, att han missuppfattar läget. Det är inte så, att
majoriteten av svenska folket genom att deklarerar oriktigt kan undandra sig
skatterna. Det är i stället så, att den stora majoriteten av svenska folket
blir taxerad någorlunda riktigt, och det är i känslan av att det finnes andra
grupper och mindre grupper, som undandra sig sin riktiga andel av skatte-
bördan, som man ifrån dessa breda lager kräver, att taxeringsarbetet skall för-
bättras och att man skall tillgripa även andra åtgärder för att få fram riktiga
uppgifter i inkomstdeklarationerna. Herr Wistrand vet mycket väl, att den
allra största delen av statens inkomster kommer från arbetare, anställda och
pensionärer. Alla dessa kunna ju helt enkelt inte annat än i mindre grad un-
dandra sig en riktig taxering, och då är det uppenbart, att de känna ett allt
starkare krav på att också andra samhällsgrupper lämna riktiga deklARATIONER.

Jag vet inte, hur mycket man skall lita på straffhotet. Det har naturligt-
vis en viss effekt i enskilda fall, men jag skulle nog önska, att den propagan-
da, som nu skall bedrivas, mera lades på den andra linjen, nämligen som en
upplysning till medborgarna. Trots herr Wistrands tal om att man snart är
framme vid bristningsgränsen, tror jag, att mycket skulle vara vunnet, om

Anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral. (Forts.)

medborgarna finge fullt klart för sig, att det de själva undandra sig att betala, det undandra de inte en finansminister eller en konstig figur som heter staten, utan det blir en börda, som lägges på andra skattebetalare, som inte genom oriktiga uppgifter kunna slippa undan skatt. Det förefaller mig, som om många människor inte hade fullt klart för sig, att vad de själva inte betala, får betalas av andra. Blir detta klargjort för dem, kanske det kan påverka åtminstone en del av dem att lämna riktiga deklARATIONER.

De erfarenheter, som man har gjort i Danmark och Norge — i Danmark har man redan konstaterat, hurusom den registrering av förmögenhet, som har åstadkommit för vissa speciella ändamål, visar en avvikelse från de vanliga taxeringarna — tyda på att det inte står så litet att vinna genom en propaganda för bättre deklarationsmoral. Vilken uppfattning man än har om statsutgifternas storlek, är det ju tydligt, att när man har bestämt sig för vissa utgifter och för att täcka dessa skall få in de nödvändiga inkomsterna, kan man skaffa dem med lägre skattesatser, om alla inkomster deklarerar, än om en inte obetydlig del undanhålles taxering.

Jag tror således, att det är lämpligt att slå in på den väg, som här är vald och som jag har biträtt — till en början med en viss tveksamhet, därför att jag vet, hur lätt man kan göra de invändningar, som herr Wistrand har framställt, och kanske ännu mera därför att man riskerar att kasta en smula löje över en stat som tror, att man genom reklam, genom annonsering och upplysning skall kunna förmå folk att ändra sig i detta avseende. Jag tror, att deklarationsmoralen i stora kretsar bestämmes av vilken uppfattning man har om vad som går för sig. Jag anförde ett exempel i andra kammaren, och jag skall nämna det nu också.

Herrarna veta, att vi ha en annan skatt, som heter tull, och herrarna veta nog också, att man kanske inte så allmänt tycker, att det är oriktigt att undandra sig den skatten, vilket man gör genom att föra in tullpliktiga varor utan att betala tull. Där råda nog samma föreställningar som i fråga om spritförbudet, på vilket herr Wistrand pekade. Jag tror emellertid, att i fråga om inkomstskatten och deklARATIONERNA ligger saken något annorlunda till. Detta sammanhänger nog med att det är en allmän uppfattning, att det ändå inte är riktigt anständigt att undandra sig denna skatt. Man skulle möjligen kunna nå en viss effekt, om man på olika vägar kunde stärka denna uppfattning som gör, att människor, som skulle frestas att undandra sig skatt, som känt inte kunna skryta därmed eller kanske inte ens tala om det för andra, eftersom de strax skulle märka, att det skulle väcka ogillande och inte anses vackert gjort.

Sedan erinrade herr Wistrand, såsom jag förmodar som det väsentliga i sitt anförande, om att det är statens utgifter, som äro grunden för skatterna. och att om människorna inte äro på det klara med att utgifterna äro nödvändiga och riktiga, är det tydligt, att de reagera på ett annat sätt gentemot skatterna än om de gilla utgifterna. Det är riktigt. Men jag frågar mig, om skatterna verkligen nått sin nuvarande höjd just därför att vi i väsentlig grad givit ut medel, som vi inte borde ha givit ut. Jag undrar, om vi ändå inte äro medansvariga litet var för den utgiftsstandard, som vi ha nått. Det förefaller mig, som om man där inte skulle ha något annat att säga än att vi få bära ansvaret gemensamt.

Jag fäste mig vid att herr Wistrand slutade med att säga, att staten skall skona skattebetalarna. Men staten är ju ingenting annat än medborgare och skattebetalare, och om medborgarna besluta om vissa utgifter, är det därför att de anse, att dessa utgifter äro till allmänt gagn. Talet om att man skulle

Anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral. (Forts.)
skonas ifrån att göra utgifter, som äro till allmänt gagn, förefaller mig därför vara ett ganska underligt språkbruk.

Herr Bärq, Johan: Herr talman! Jag vill först säga, att den bristfälliga deklarationsmoralen eller skattemoralen ju icke är någon alldeles ny företeelse i vårt samhällsliv. Den, som något har sysslat med skattesporsmål, har haft rikliga tillfällen att konstatera, att brister ha funnits. Det är obestridligt, att det lönar sig bättre att tillämpa en dålig skattemoral, när skatterna äro tunga och man således kan göra större vinster på att ha ett okänsligt samvete.

Men det är en annan företeelse, som jag inte har kunnat sitta här och tiga med, som har stött mig under den allra sista tiden. Det är en propaganda av rent motsatt art mot den, som man vill åstadkomma genom detta anslag, nämligen det predikande i föredrag och tidningar landet runt dag efter dag, som söker göra klart för människorna, att den skattetunga som vi bära — och som ju gubevars är ytterst kännbar — inte är av nöden. Det finns personer i riksledningen, påstås det, som ha gjort till sin livsuppgift att plåga människorna genom att ta ut obehövliga skatter. Det är ett tal, som anammas av folket. Jag har läst många artiklar, som ha gett mig det intrycket, att människor, som dra sig för att fullgöra sin skattskyldighet, göra en mycket vällovlig gärning.

Om anslaget till förbättrande av deklarationsmoralen kan ha lika stor verkan som de predikningar jag nyss har antytt, är jag övertygad om att det betalar sig att bevilja anslaget. Om agitationen mot den goda skattemoralen fortsätter — och vi få anta, att den kommer att göra det med fördubblad styrka — är det ju möjligt, att den åtminstone i någon grad motverkas av den nu föreslagna propagandan.

Jag ber, herr talman, att få dessa ord antecknade till dagens protokoll som motvikt mot vad jag tyckte mig kunna i någon mån utläsa ur herr Wistrands yttrande.

Herr Wistrand: Herr talman! Herr statsrådet Wigforss framhöll gentemot mig, att det ju förekommer dålig moral på andra områden, till exempel beträffande tullarna, vilka folk söker undandraga sig, och att man bör skapa ett bättre förhållande även där. Beträffande tullarna är det anmärkningsvärt, att när dessa voro långt högre än nu, så att de i många fall verkade nästan prohibitiva och i vissa fall också voro det, då stod smugglingen i sitt flor. De låga tullarna framkallade just det bättre tillstånd, som eftersträvdades, och man överträder nu inte tullstadgan lika allmänt som på den tiden, då tullarna voro mycket höga.

Jag finner, att jag tyvärr inte får det besked av finansministern, som jag kanske väl optimistiskt hade hoppats kunna framlocka, nämligen ett uttalande, att han för sin del vore benägen att i detta sammanhang också beakta sambandet mellan de höga statsutgifterna och de därav följande höga statskatterna och försöka i sin mån vara med om att lätta bördan för dem, som betala skatterna här i landet. Det är litet för enkelt, tycker jag, att hänvisa till att riksbudgeten har voterats av riksdagen och de kommunala budgeterna av de kommunala församlingarna och att följaktligen de, som betala skatterna, haft sitt ord med i laget. Inom parentes sagt, återger detta icke det verkliga förhållandet, men även om så skulle vara fallet, vet statsrådet mycket väl, hur oerhört mycket det hänger på ledningen av budgetarbetet och överhuvud taget på finansministerns vilja att slå in på den ena eller den andra vägen.

Anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral. (Forts.)

Jag skulle föreställa mig, att det skulle hälsas med tacksamhet av en majoritet av svenska folket, om man verkligen kunde säga, att skattebetalarna i fortsättningen inte skola belastas lika hårt som skett hittills. Det räcker inte att hänvisa till storleken av de utgifter, som vi nu haft. De ha varit stora, de också, och det har nog stått strid om dem, men de ha ju föranletts av förhållanden, över vilka ingen i denna sal kunnat råda. Vad jag begär av framtiden är, att man skall se på skatteproblemet på sådant sätt, att man också beaktar, att skattebetalarna, och det inom alla läger, äro betungade.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av inrikes luftporto för vissa försändelser.

*Ang. inrikes
luftporto för
vissa försändelser.*

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 358, besluta att för befordran av korsband, postabonnerade och som utgivarkorsband befordrade tidningar samt postpaket å inrikes flyglinjer särskilda tilläggsavgifter skulle tills vidare utgå med belopp, motsvarande högst den ersättning, som postverket hade att erlagga för försändelsernas befordran luftledes, med rätt för Kungl. Maj:t att inom den gräns, som sålunda angivits, besluta huru de särskilda avgiftsatserna skulle fastställas.

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! I den föreliggande propositionen, som avser att reglera kostnaderna för inrikes postbefordran med flyg, har Kungl. Maj:t gjort en skillnad mellan å ena sidan befordran av korsband, postabonnerade och som utgivarkorsband befordrade tidningar samt postpaket och å andra sidan vanliga och rekommenderade brev och brevkort, postanvisningar, in- och utbetalningskort samt adresskort. För de förra skola särskilda tilläggsavgifter utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser, och för de senare skola inga tilläggsavgifter uttagas.

Den åtskillnad, som göres i propositionen mellan å ena sidan postabonnerade tidningar och korsband och å andra sidan de försändelser, som jag här nu senast angivit, är motiverad av de höga kostnader för luftbefordran av tidningar och korsband, som obestriddligen skulle uppstå, och de svårigheter ur driftsekonomisk synpunkt, som detta kan framkalla. Man pekar också på de rent tekniska svårigheterna att nu i större utsträckning verkställa tidningsbefordran med flyg. Dessa skäl äro otvivelaktigt övertygande, om man uteslutande tar den nuvarande situationen i betraktande. Vi äro för närvarande inte rustade för luftbefordran av post i större utsträckning än man utgår ifrån i den kungl. propositionen.

Men vi få inte bara tänka på det nuvarande ögonblicket, utan vi måste se framåt. Vi måste här i vårt land beakta, liksom man gör överallt ute i världen, att flygmaskinen redan har blivit ett ordinärt befordringsmedel. Vi måste ta vara på de framsteg, som nu göras med oerhörd snabbhet, när det gäller att utsträcka flygmaskinens och lufttrafikens verkningskrets i olika hänseenden. Utomlands har man kommit ganska långt i fråga om luftbefordran även av tidningar och sådana postförsändelser som äro jämställda med tidningar. Vi få dagligen mottaga luftledes befordrade utländska tidningar. Det är därför ganska naturligt, att man för fram det önskemålet, att anordningar snarast måtte vidtagas för luftbefordran även av svenska tidningar.

Ang. inrikes luftporto för vissa försändelser (Forts.)

Jag tänker särskilt på förhållandena i övre Norrland, som ju är en i kommunikationshänseende missgynnad del av landet, jag kan säga en i många avseenden mycket missgynnad del. Nu gör man på olika sätt ansträngningar för att minska Norrlands isolering. En åtgärd, som otvivelaktigt skulle hälsas med mycket stort gillande i Norrland, vore att införa bestämmelser för att underlätta postbefordran med flyg av tidningar och dylik post. Jag tänker då inte bara på möjligheten att dit befördra tidningar från Stockholm, utan i lika hög grad på önskvärdenheten att från Luleå till malmfälten kunna med flyg skicka de tidningar, som tryckas i Luleå.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, utan att framställa något yrkande. Det är i nuvarande läge ingenting annat att göra än att bifalla den kungl. propositionen, och jag vill understryka, att tekniska och ekonomiska förutsättningar ännu inte äro för handen för längre gående steg. Men jag vill framhålla som ett önskemål, att de tilläggsavgifter, som Kungl. Maj:t nu enligt propositionen skall fastställa, måtte sättas så låga som möjligt och att man, så snart de tekniska och ekonomiska förutsättningarna härför föreligga, måtte gå i författning om att slopa tilläggsavgifterna.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Häri instämde herr *Hage*.

Herr **Bergh, Ragnar**: Herr talman! Det finns en liten kompletterande synpunkt att framföra utöver dem, som den senaste talaren har anlagt.

Det är otvivelaktigt så, såsom nyss sagts, att speciellt övre Norrland fortfarande kommer att stå i en missgynnad ställning, när det gäller möjligheterna att snabbt komma i förbindelse med rikets centrum. Orsaken härtill är bland annat, att vad som nu föreslås och som väl kommer att vinna riksdagens bifall, förutsätter ett slags tariffsystem, enligt vilket avgifterna variera med de olika väglängderna. Det betyder alltså, att luftportot för ett tidningskorsband från Stockholm till, låt oss säga, malmfälten måste bli mycket högre än motsvarande luftporto från Stockholm till Gävle. Detta är ju på sätt och vis att gå tillbaka till ett befordringssystem, som man i övrigt har övergivit. När de allra första postportona infördes här i landet, voro även de avståndsbetonade på det sättet, att de långa vägarna krävde högre porton än de korta vägarna, men så fingo vi så småningom ett enhetsporto. Ett sådant porto förefaller mig vara framtidsmålet, som man bör sträva efter, även när det gäller luftbefordran. Av skäl, som den föregående talaren har anfört, framför allt de begränsade tekniska resurserna, är det för ögonblicket omöjligt att komma dit, men jag skulle livligt vilja instämma i vad den föregående talaren här har anfört, nämligen att man bör sträva efter att även på detta område knyta de längre bort belägna landsdelarna närmare till rikets centrum.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

*Ang. viss
skattefrihet
beträffande
sparobligation-
er.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

I en den 12 oktober 1945 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 345, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 345 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Förslag
till

förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

Häri genom förordnas, att vid uppskattning av förmögenhet enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt svenska statens sparobligationer skola upptagas till inköpspriset.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1946.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 18 oktober 1940 (nr 877) om viss skattefrihet beträffande svenska statens sparobligationer. Sistnämnda förordning skall dock fortfarande gälla beträffande före den 1 januari 1946 utfärdade obligationer, såvitt angår obligationernas ursprungliga löptid. Förlänges löptiden för sådan obligation, skall allenast skillnaden mellan inlösningsvärdet vid tiden för förlängningen och inköpspriset vara undantagen från inkomstbeskattning. Därest förlängningen sker under villkor att jämväl mot denna skillnad svarande belopp skall inestå, skall obligationen därefter vid förmögenhetsbeskattning upptagas till nyssnämnda inlösningsvärde.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 18 oktober 1940 (nr 877) om viss skattefrihet beträffande svenska statens sparobligationer. Sistnämnda förordning skall dock fortfarande gälla beträffande obligationer av emission, som utgivits år 1945 eller tidigare (första—tredje emissionerna). Förlänges löptiden för sådan obligation under villkor att belopp, varmed obligationens inlösningsvärde vid tiden för förlängningen överstiger inköpspriset för densamma, skall inestå, skall obligationen därefter vid förmögenhetsbeskattning upptagas till nyssnämnda inlösningsvärde.

Reservation hade anförts av herr Björnsson, som av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 345.

Herr Björnsson: Herr talman! Då det nyss avslutade kriget började, hade som bekant riksgäldskontoret att verkställa en oerhörd upplåning. Därvid måste man begagna alla möjliga medel för att locka fram långgivare. Det fick ske genom reklam och genom väljande av lämpliga och för långgivarna tilltalande former av långgivning.

En av de former, som användes, voro de s. k. sparobligationerna. Frågan om sparobligationernas behandling i lagstiftningen är kanske kvantitativt inte av så stor betydelse. Det uppges att man sedan början av år 1940 på sparobligationer upplånat omkring 100 miljoner kronor. En ungefärlig uppskattning torde ge till resultat, att detta utgör omkring en procent av den totala upplåning som skett. Men rent absolut sett och med hänsyn till de besvärligheter som följa med denna form av upplåning, sådan den nu praktiseras, tror jag ändå, att saken är värd en smula uppmärksamhet.

Jag förutsätter visserligen att kammarens samtliga ledamöter ha läst propo-

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)
sitionen och komma ihåg vad som står i den. Men det kan ju hända att det är några stycken som ha glömt bort det, och då reciten i utskottets betänkande inte är så utförlig som propositionen, skall jag tillåta mig att uppfriska minnet en smula beträffande sparobligationernas innebörd. Jag skall göra detta genom att jämföra dem med obligationer av hävdvunnen typ.

När riksgäldskontoret vill göra en större upplåning, brukar tillvägagångssättet vara, att man i god tid före den tidpunkt, då man vill mottaga insatser i lånet, publicerar villkoren för detsamma. Man uppger då i regel lånets maximibelopp, och vidare uppger man löptiden, det vill säga den tid, då lånet mottages och då det senast — kanske efter 30—40 år — betalas igen. Ofta gör man ett förbehåll om att riksgäldskontoret skall äga rätt att vid en viss tidigare tidpunkt betala igen lånet. Vidare uppges den ränta, med vilken obligationerna skola löpa. För ränteutbetalningen åtföljas alltid obligationerna av särskilda kuponger, som varje år få avlämnas såsom kvitto på erhållen ränta. Man nämner även vilket som är det lägsta belopp, som mottages från en långivare. Från och med i år har riksgäldskontoret, kan man säga, börjat tillämpa regeln, att 1 000 kronor skall vara det lägsta obligationsbeloppet. Det kan i detta sammanhang även vara förtjänt att nämnas, att dessa vanliga obligationer äro löpande papper, som icke äro utställda på en bestämd person. De kunna således säljas till vem som helst som vill köpa dem. Man kan exempelvis genom våra banker i regel sälja eller köpa obligationer av praktiskt taget alla de typer, som äro i rörelse.

Sparobligationerna äro i nästan alla avseenden något annorlunda konstruerade än de vanliga obligationerna. Sparobligationerna säljas i själva verket i obegränsat antal, så länge man överhuvud taget fortsätter med dem. Man låter inte dessa obligationer löpa med ränta från och med en viss bestämd dag. De börja ge avkastning från och med den dag, då de säljas, oberoende av när detta sker. Man har utfärdat sparobligationer i olika valörer. De, som nu säljas, ha valörerna 10, 25, 50, 100 och 500 kronor. Ränta utgår inte efter en konstant procent. En 100-kronorsobligation av denna typ förräntas, vill jag minnas, första året med 2 procent, de fyra följande åren med 3 procent och det sista året med 7 procent. Ju längre jag låter obligationen stå inne, desto större avkastning får jag sålunda proportionsvis. Vidare måste man med hänsyn till den fråga det här gäller uppmärksamma, att dessa obligationer utfärdas till en bestämd person, som inte får sälja dem till andra. Visserligen kunna de överlåtas vid konkurs och exekutiv auktion, men då måste i varje fall låntagaren underrättas. Om en person vill ha en sparobligation, måste han först skaffa sig en bok, där obligationen skall inhäftas och där hans namn står inskrivet. Det är den i boken inklistrade obligationen som utgör fordringsbeviset gentemot staten. En obligation ensam för sig är inte något giltigt fordringsbevis. Riksgäldskontoret betalar igen dessa obligationer praktiskt taget när som helst.

Sparobligationerna äro i rent tekniskt hänseende en utomordentligt lämplig form för att tillmötesgå sparare, som icke ha några större belopp att mobilisera på en gång. Meningen var ju att man skulle locka sådana sparare att sätta in medel med regelbundna mellanrum, i den mån arbetsförtjänst eller andra inkomster medgäve det. Detta möjliggjordes just genom att man fastställde små valörer på obligationerna. Genom att låta avkastningen växa proportionsvis hastigt under löptiden, vilken sattes till sex år, ville man locka sparrarna att låta obligationsbeloppen stå inne så länge som möjligt.

Man började sälja sparobligationer i början av år 1940. Sedan försäljningen pågått en tid kom man underfund med att man för att locka till ökad sparsamhet borde öka förmånerna genom att införa skattefrihet gentemot stat och kommun för den avkastning som obligationerna lämnade. Så har också

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

skett. Det har emellertid visat sig, att denna skattefrihet, som praktiskt taget inte betyder det allra minsta för en obligationsinnehavare, som inte har någon skattepliktig inkomst, betyder ganska mycket för den som har stor inkomst. Om en person i dag köper en obligation av nuvarande typ på 1 000 kronor, kan han efter sex år, närmare bestämt den 1 oktober 1951, få betalning för den obligationen med det högsta värde som kan fås ut, nämligen 1 200 kronor. Han har alltså fått 200 kronor i avkastning på sex år. Hade han haft en genomsnittlig räntefot av 3 procent, skulle han ha fått bara 180 kronor. Han får sålunda en bonus på 20 kronor, vilket i och för sig inte är något anmärkningsvärt belopp i detta sammanhang. Men om han nu är en inkomsttagare med ett till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt beskattningsbart belopp av 30 000—40 000 kronor, sparar han ungefär 100 kronor eller alltså hälften av dessa 200 kronor, eftersom han inte behöver deklarerat beloppet. Han får med andra ord en bonus, inte på 20 kronor, utan på 120 kronor. Har han ett beskattningsbart belopp av 5,000 kronor — inkomsten är ju då rätt mycket högre, eftersom vissa avdrag få göras — sparar han 50 kronor, om man utgår från en skattesats till stat och kommun av 25 procent. Denne person får sålunda faktiskt en bonus på 70 kronor, därav 20 kronor direkt och 50 kronor genom skattebesparing. Den, som inte har någon skattepliktig inkomst, får däremot endast en bonus på 20 kronor.

Detta resultat stämmer till att börja med inte med syftet med dessa obligationer. Det var ju inte meningen, att man skulle på det sättet premiera de högre inkomsttagarna i jämförelse med de lägre inkomsttagarna, ty man vände sig ju med dessa obligationer just till småspararna.

Nu kanske någon invänder: å la bonne heure, kan man lyckas få småspararna att tro, att skattefriheten betyder något, och på det sättet nå syftet med den, må detta vara hänt. Men det visar sig att man inte har nått syftet. Av de 100 miljoner kronor, som lånats upp genom denna låneform, kan man räkna med att ungefär hälften lånats från personer, som på en gång satt in hela maximibeloppet, alltså personer, som troligen ha relativt god inkomst. Jag vill i förbigående anmärka, att 120 kronor kanske inte spelar så stor roll för en person med en inkomst på 35 000 kronor. Men det kan bli mera betydelsefullt för honom, om han utnyttjar de möjligheter, som finnas att köpa obligationer, inte bara för egen räkning, utan även för hustru och barn. Antag att en person har hustru och två barn, vilka inte ha någon skattepliktig inkomst. Han kan då köpa obligationer för fyra personer. Om han köper för maximibeloppet 1 600 kronor — det är just med hänsyn till denna skattebonus som man ansett sig höra maximera obligationsbeloppen — får han obligationer för 6 400 kronor, och han kan då spara in sammanlagt 700—800 kronor.

Vad betyder nu detta ur statsfinansiell synpunkt? Om man räknar med att 50 miljoner kronor ha lånats upp från personer i de högre inkomstlägena, vilka i medeltal skola betala 25 procent av sin toppinkomst i skatt, får man på sex år en avkastning av ungefär 10 miljoner kronor, som skulle ha deklarerats såsom skattepliktig, om inte skattefriheten varit. Räknar man efter, hur mycket skatt dessa personer sparat in på dessa sex år, kommer man till ett belopp på 2,5 miljoner kronor, varav staten får släppa till ca 1,5 miljoner kronor och kommunerna 1 miljon. Vid sidan av en hel del småsaker, som vi resonera om rätt mycket, är betydelsen av detta inte så oväsentlig, och man kan inte gärna avfärda saken med ett allmänt resonemang om att den inte betyder så särskilt mycket. Men ännu betänkligare är enligt min mening, att just denna skattefrihet gör, att det beröm man kan slösa på upplåningsformen såsom sådan måste te sig något överdriven. Det finns därför ingen anledning att låta denna skattefrihet bestå, även om man vill bi-

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)
behålla sparobligationerna, vilket väl i så fall möjligen finge ske i något modifierad form.

I förbigående vill jag nämna, när det här i handlingarna talas om emissioner av 1940, 1941 och 1945, att dessa olika emissioner innebära egentligen ingenting annat än att det är litet olika villkor beträffande avkastningen med hänsyn till ränteläget. Medan en 10-kronorsobligation av första och andra emissionen inlöses med 12 kronor 50 öre, inlöses en obligation av tredje emissionen med endast 12 kronor. Denna typ kan från riksgäldskontorets synpunkt användas hur länge som helst, om inte ränteläget undergår några förändringar och riksgäldskontoret icke anser att andra skäl föreligga att sluta upp med den.

Jag har velat säga detta, innan jag går in på utskottets motivering. Den synes mig på en punkt vara väsentligen vilseledande. När denna proposition togs upp till behandling inom utskottet, märkte man, hur ledamöterna med mycken styrka reagerade mot att staten skulle svika ett en gång givet löfte. Denna enligt min uppfattning litet för snabba slutsats har man i utskottets motivering, nederst på s. 4, givit uttryck åt på ett sätt, som jag anser mycket betänkligt. Man säger, att det inte skulle vara rimligt att inte förlänga skattefriheten för de obligationer som uppstå, om man förlänger löptiden för obligationer som försåls före den 1 januari 1946, eftersom den år 1940 utfärdade förordningen om ifrågavarande skattefrihet icke givits begränsad giltighetstid. Denna förordning medger visserligen riksgäldskontoret rätt att tills vidare, alltså utan begränsning av tiden, använda den form av obligationer som förordningen gäller. Men om riksgäldskontoret har släppt ut en obligation med sex års löptid, har det ju inte ålagt staten någon som helst förpliktelse att fortsätta med affären, sedan de sex åren förflutit och alltså löptiden gått ut. Om jag i dag köper en obligation för 1 000 kronor, ökar den i värde intill den 1 oktober 1951. Om jag då vill gå och hämta beloppet, kan jag få 1 200 kronor. Jag får inte mer genom att vänta längre, såvida inte riksgäldskontoret av bilighetsskäl beslutar att lämna ränta för tiden efter löptidens slut. Riksgäldskontoret har inte någon förpliktelse att låta obligationen löpa mer än den har för vilka andra obligationer som helst. Riksgäldskontoret får bedöma denna fråga med hänsyn till de ekonomiska förhållandena. Om man skulle acceptera den rättsuppfattning, som här kommit till uttryck, skulle man i själva verket aldrig kunna bli av med denna skattefrihet. Vi skulle få något i stil med den oformlighet vi ha i riksbanken med vissa skuldförbindelser från början av 1800-talet, som löpa med en ständig ränta på 4 procent. Det är kanske en bagatell, men det fortsätter dock år efter år. Jag tycker att det skulle vara mycket olyckligt, om man skapade något liknande här.

Det skulle vara av utomordentligt stort intresse att få en auktoritativ tolkning av utskottets yttrande på denna punkt. Och det bör man väl kunna få, eftersom utskottets ordförande tillhör majoriteten.

När sedan utskottet yttrar sig i sak, är dess yttrande enligt min uppfattning i visst avseende alltför obestämt och i ett annat avseende oklart. Utskottet förklarar — ungefär på mitten på s. 4 — att om riksgäldskontoret fortsätter med att sälja obligationer av 1945 års emission — alltså de obligationer som nu kunna köpas när som helst — även efter 1946 års ingång, så böra dessa obligationer icke undantagas från skattefriheten. Detta yttrande är naturligtvis obestämt, ty riksgäldskontoret har inte bestämt sig för en begränsad summa av obligationer av denna typ, och riksgäldskontoret kommer rimligtvis, om nu denna tolkning godtages och det befinnes förenligt med statens intressen, att fortsätta att sälja sådana obligationer hur länge som helst. Och sedan kommer skattefriheten att vara ytterligare sex år efter det försäljningen avslutats.

Utskottets yttrande är, som jag sade, även oklart, ty det stämmer inte med

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

utskottets tidigare yttrande, att det är utskottets uppfattning att den medgivna skattefriheten bör upphöra, så snart detta lämpligen kan ske. Enligt min mening kan upphörandet av skattefriheten ske på det sätt som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen med nästa årsskifte såsom gräns. Såvitt jag kan förstå, finns det inga tekniska hinder för att upphöra med försäljningen av denna nya typ. Litet kinkigare är det naturligtvis med omsättningen av de gamla obligationerna, om man nu vill medge omsättning av dem. Men även detta bör kunna gå. Det ankommer ju inte på mig att lämna anvisningar till riksgäldskontoret om hur saken skall ordnas, men jag har övertygat mig om att det går att finna åtminstone en form för förräntning av obligationerna under tiden från löptidens slut, till dess pengarna lyftas av långivaren. Det går att ordna ungefär på samma sätt som beträffande medel som insatts i postsparbanken.

Det finns emellertid enligt min mening ett viktigt tekniskt skäl, som gör den 1 januari 1946 till den lämpligaste tidpunkten för upphörande av skattefriheten. Då börja nämligen de först sålda obligationerna att förfalla. Om man nu skulle medge förlängning av dessa obligationer med bibehållen skattefrihet, tvingas man att tillåta en likadan förlängning av alla sparobligationer, som äro sålda intill den 1 januari 1946. Denna rätt till konvertering med bibehållen skattefrihet är nämligen en favör för dem som komma i åtnjutande därav, och det finns knappast någon anledning att de, som köpt sina obligationer i början av år 1940, skulle ställas i bättre läge än de, som köpt dem t. ex. år 1942. Om man börjar med konvertering under år 1946, tycker jag anständigheten kräver, att man fortsätter därmed hela sexårsperioden ut, så att alla bli likställda.

Emellertid anser jag det mycket bättre att man åstadkommer likställighet för alla genom att man inte förlänger obligationerna, utan tänker ut något annat konstgrepp för att få en motsvarande effekt. Jag känner mig säker på att riksgäldskontorets experter äro kapabla att finna på ett sådant konstgrepp.

Man anför såsom ett tekniskt hinder mot ett upphävande av skattefriheten, att det står tryckt i sparobligationsböckerna att obligationerna äro skattefria och att det skulle vara svårt att ändra detta. Men denna omständighet ter sig inte för mig såsom något hinder. Man kan inte få en ny obligation insatt i boken eller få en insatt obligation förlängd utan att visa upp boken, och då kan uppenbarligen vederbörande postanstalt eller bank klistra in en tryckt lapp, där det omtalas, att skattefriheten för redan köpta obligationer gäller, till dess löptiden gått ut, men sedan upphör.

Ja, herr talman, jag tycker att Kungl. Maj:t har handlat mycket förståndigare än bevillningsutskottet i detta fall. Jag är ledsen att nödgas konstatera detta, då jag sätter ett utomordentligt värde på bevillningsutskottets klokskap i allmänhet. Jag vill emellertid vara lojal mot Kungl. Maj:t och yrkar därför bifall till propositionen.

Herr Bärg, Johan: Herr talman! Jag sätter stort värde på det erkännande av bevillningsutskottets klokskap, som herr Björnsson givit, och jag försäkrar herrarna, att utskottet efter bästa förmåga använt den för att förstå herr Björnsson, men inte lyckats. Om det nu är fel på utskottets klokskap eller på herr Björnssons framställningssätt, må jag lämna å sido.

Jag vet inte hur många av kammarens ledamöter som fattade innebörden i herr Björnssons mycket intressanta utläggning av denna sak, men jag förstår att åtskilliga kanske knappast ha fått något riktigt grepp på hur saken ligger till. Jag vet inte, om jag vågar tro mig om att göra det klarare, men jag skall

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)
försöka så gott jag kan och därvidlag begränsa mig till spörsmålet sådant det föreligger.

Vi behöva ju inte tala om sparobligationer av 1940 och 1941 års årgångar eller emissioner. Av dessa försäljas numera inga och kunna inga försäljas, sedan 1945 års emission börjat. Det tillämpas nämligen lägre räntesatser i 1945 års emission än i 1940 och 1941 års, och då måste man sluta upp med att sälja obligationer av de förstnämnda emissionerna, därför att helt naturligt ingen människa skulle köpa av 1945 års emission, om obligationer med högre räntesatser funnes tillgängliga.

Kungl. Maj:t förutsätter naturligtvis, att 1940 och 1941 års obligationer under hela löptiden — som är 5 respektive $6\frac{1}{2}$ år — skola vara skattefria för inkomst, såsom det tillförsäkrats innehavarna. I fråga om 1945 års obligationer föreslår Kungl. Maj:t också, att skattefrihet skall föreligga för dem som ha sålts före 1945 års utgång, men icke för dem som därefter säljas. Det ginge ganska lätt att ordna det på detta sätt, om alla som köpt sina obligationer före 1945 års utgång hade skaffat sig obligationer för maximibeloppet 1 600 kronor. Då vore häftena fulltecknade, och man kunde inte få in flera obligationer där. Men åtskilliga ha inte gjort det, utan de ha satt in sina slantar allteftersom de ha förtjänat dem, och det finns således alltfjämt utrymme i detta häfte för att sätta in obligationer efter 1945 års utgång. Om så sker, skulle det då innebära, förstå herrarna, att avkastningen av en del av dessa lappar i häftet skulle vara skattefri, medan avkastningen av en annan del av dessa lappar, som sätts in efter 1946 års ingång, skulle vara underkastade beskattning. Riksgäldskontoret anser — och det begriper litet var — att det är hopplöst att klara en sådan ordning; det kan inte, såvitt jag förstår, gå på annat sätt än att en ny emission måste utges, och skall det utges en ny emission, äro utskottet och finansministern alldeles överens om att någon sådan skattefrihet icke skall förekomma. Jag tror nog att herr Björnsson är överens med mig om att man inte kan gå till våga på annat sätt i fråga om den detaljen.

Härefter kommer jag till frågan om förlängningen av löptiden för de redan försälda sparobligationerna. I dessa obligationshäften står följande: »Vid taxering till kommunal inkomstkatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall belopp, som vid inlösen av svenska statens sparobligationer erhållits utöver inköpspriset, icke utgöra skattepliktig inkomst.» Om man nu låter folk fortsätta att efter 1946 års ingång i detta häfte sätta in nya sparobligationer — det har jag redan talat om — eller också gör på det sättet, att riksgäldskontoret genom annons i tidningarna förklarar att dessa sparobligationer, vilkas löptid är sex år, alltfjämt komma att gälla, så förfaller det löfte, som är givet, att de äro skattefria. Utskottet har emellertid ansett, att när varken enligt lagen denna bestämmelse är begränsad till viss tid eller någon ändring i själva handlingen sker utan det bara genom ett dylikt kungörande så att säga utåt meddelas att löptiden förlänges, så är det ju mänskligt, att folk som har en sådan sparobligationsbok i sin hand tror på vad som står i boken. Det är ingenting annat än detta som utskottsmajoriteten sagt på s. 4 i betänkandet, där det heter: »Det bör nämligen uppmärksammas, att den år 1940 utfärdade förordningen om ifrågavarande skattefrihet icke givits begränsad giltighetstid. Innehavare av under denna tid utfärdade sparobligationer synas fördenskull haft berättigad anledning antaga, att skattefriheten varit avsedd att bibehållas under hela den tid, dessa obligationer äro gällande.»

Det är det som herr Björnsson förnekar. Det hjälper dock icke med att förneka det, ty även om det är en missuppfattning, är det otvivelaktigt en ofantligt stor del av obligationsinnehavarna, som ändå tror att skattefriheten är bibehållen, alldenstund någon ändring inte har skett på annat sätt än genom ett

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

kungörande t. ex. i pressen. Jag har förvissat mig om, att om det skall vara någon mening med denna förlängning, så kan kungörandet av ändringen inte ske på andra sätt än att man antingen inskränker sig till att lämna ett meddelande genom pressen eller infor drar alla dessa obligationsböcker och får ett meddelande om ändringen insatt i dem. Detta senare skulle emellertid, förklaras det från riksgäldskontoret — det gäller ju många hundratusen sådana böcker, varför beräkningen är helt approximativ, men jag kan ändå tillåta mig nämna det — kräva en stab av låt oss säga tio stycken flickor, som dagligen under ett helt års tid sutte och ändrade texten i dessa böcker. Det är för att undvika detta i och för sig orimliga förfaringssätt som man vill använda sig av kungörandet av den in-trädda skattskyldigheten genom pressen.

Enligt utskottets mening är det alltså rimligt, om en förlängning av löp-tiden skall ske, att även skattefriheten får löpa på den förlängda tiden.

Nu komma vi till frågan, huruvida en förlängning av löptiden är lämplig. Herr Björnsson har alldeles rätt, då han säger, att utskottets yttrande är oklart. Utskottet har icke uttryckt sin mening i detta fall — det har endast sagt, att *därest* obligationer av 1945 års emission skulle alltjämt försäljas eller löptiden för dessa eller för de första emissionerna förlängas, bör skattefriheten gälla för dem. Men så har utskottet skyndat sig att säga, att »utskottet vill emeller-tid i detta sammanhang uttala såsom sin uppfattning, att den genom 1940 års förordning medgivna skattefriheten bör upphöra så snart detta lämpligen kan ske», och den kan lämpligen upphöra vid löptidens utgång.

Herr Björnsson önskade tydligen att utskottet skulle ha sagt, att riksgäldsfullmäktige skola sluta upp med att sälja dessa gamla sparobligationer och icke håller förlänga löptiden för dem utan ge ut en ny emission, som icke har detta löfte om skattefrihet med. Utskottet har icke något emot det utan har tvärtom sagt att det finner det vara riktigt. Om nu utskottet här hade haft bankoutskot-tets befogenhet att yttra sig i denna sak, skulle utskottet otvivelaktigt ha skrivit ut det, men utskottet saknar befogenhet att ge riksgäldskontoret några direktiv, vilket icke ens herr Björnsson var riktigt benägen att göra. Jag skulle vilja sä-ga, att det fanns inte en röst i utskottet, som höjdes för, att man skall fortsätta och laborera med försäljning eller förlängning av löptiden för skattefria obliga-tioner, även om detta av nyss angivna skäl icke utsagts i betänkandet. Om emellertid riksgäldsfullmäktige komma att fortsätta med utgivande av spar-obligationer i ny emission, vilket är dess och icke utskottets sak, bör givetvis skattebefrielseklausulen uteslutas ur sparobligationshäftet; då vet folk som köper dessa obligationer, att de icke äro skattefria. Men utskottet tyckte, att man inte borde tillämpa skatteläggning av en del obligationer i ett sådant häfte, så länge man har andra obligationer i samma häfte, där denna försäkran om skattefrihet är given och för vilka den är giltig — så mycket mindre som skattefriheten för de belopp, det här är fråga om, icke kan anses vara av någon egentlig betydelse för det allmänna.

När jag läst herr Björnssons reservation på den punkt, där det är fråga om löptidens förlängning, som herr Björnsson reagerat emot — en uppfattning som jag i sak till alla delar gillar — har jag inte kunnat låta bli att fundera litet grand över vad herr Björnsson säger på s. 7 här i betänkandet om att »utskotts majoriteten synes rekommendera» att en sådan förlängning av löpti-den skall ske. Det ha vi nämligen inte gjort. Vi ha sagt, att *därest* så skulle ske, då vi inte ha makt att förbjuda en sådan förlängning, så skall det och det följa därmed. Men inte är detta någon rekommendation av att någon förläng-ning skall ske. Tvärtom är det väl så, att herr Björnsson, som ansluter sig till den kungl. propositionen, där en förlängning förutsattes, kraftigare än utskot-tet, som ställt sig passivt i detta avseende, rekommenderar en förlängning. Att

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

herr Björnsson har använt detta uttryck är skulle jag tro ett finurligt sätt av herr Björnsson att provocera fram en förklaring från utskottsledningens sida, hur den sett på saken. Min personliga uppfattning — och jag tror att utskottsledamöterna i övrigt dela den — är den, att det icke bör bli någon förlängning. Då slipper man denna skattefrihet i fortsättningen, och jag tillåter mig, mina herrar, att gissa, att det inte kommer att bli någon förlängning heller.

Vad herr Björnsson sade om ojämnheten i fråga om vinsten av skattebefrielsen för den, som har hög inkomst och skulle betala hög skatt på dessa räntor, och för den, som har liten inkomst eller kanske icke alls någon beskattningsbar inkomst och alltså inte har någon nytta av skattebefrielsen, är alldeles riktigt. Men på denna omväg illustreras också på ett alldeles utmärkt sätt, hur avvita det blir, när man skall bereda folk förmåner genom skattebefrielse. Den saken ha vi många gånger talat om, och jag tror att det nu i vida kretsar börjar bli klart, att den lättnad, som beredes människorna genom skattebefrielse, faller så pass ojämnt, att vi få revidera våra bestämmelser därom på mycket viktigare områden än detta.

Jag vet inte nu, om jag har lyckats att ge en klarare bild av hurudant läget är än herr Björnsson, men jag förmår icke göra det bättre. I sak äro vi således i stort överens med finansministern, och jag är alldeles övertygad om, att skulle kammaren bifalla utskottets hemställan, så kan resultatet icke bli annat än att man slutar med att laborera med de nuvarande obligationerna, med vilka vidhäftats detta löfte om skattebefrielse. Och om riksgäldskontoret i fortsättningen vill praktisera denna låneform, får det lov att bli en emission, där icke detta löfte finnes med. Därmed blir ingen lurad.

I fråga om utsträckningen av tiden för skattefriheten vill jag här meddela, att det har rätt en betydande ovisshet om huruvida icke riksgäldskontoret skulle kunna utan vidare åtgärder bara tillämpa denna skattebefrielse i fortsättningen. Men för säkerhets skull bringade riksgäldskontoret frågan inför Kungl. Maj:t, och detta resulterade då i en proposition, som jag tycker är ytterst påkallad och mycket förnuftig, från Kungl. Maj:ts sida. Den lilla avvikelse, som utskottet gjort från Kungl. Maj:ts linje och som jag tycker att utskottet har haft övervägande skäl att göra, är enligt min mening befogad, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Wigforss**: Jag skall inte mycket förlänga denna invecklade diskussion, där säkerligen inte herr Björnsson och kanske inte en gång herr Bårg har gjort klart för alla ledamöter i kammaren vad tvistefrågan gäller. Det är nämligen en mycket invecklad sak.

Jag skulle kunna säga, att om bara utskottet hade skrivit att några skattefria obligationer icke vidare böra utges efter den 1 januari 1946, hade jag varit alldeles nöjd, ty att de sparobligationer som fått köpas under denna tid skola vara skattefria under sin löptid, är ju alldeles riktigt, men det är först genom detta herr Bårgs sista anförande som jag uppfattat utskottets mening så, att riksgäldskontoret icke bör så att säga förlänga löptiden på de gamla obligationerna. Jag hörde nämligen det argumentet, att eftersom riksgäldskontoret utställt obligationer och sagt att de skulle vara skattefria, så kan man inte taga bort denna skattefrihet, så länge dessa obligationer finnas. Men jag har menat, att dessa obligationer icke längre finnas efter de sex åren. Vi hörde att bevillningsutskottet menar, att det inte tillkommer utskottet att avgöra, huruvida riksgäldskontoret skall förlänga löptiden efter de sex åren, men mig förefaller det, som om riksgäldskontorets utfästelse endast kan tolkas så, att obligationerna efter sex år skola återbetalas med en viss summa penningar och att den del därav, som motsvarar räntan, skall vara skattefri. Att det skulle vara något hinder att

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)

fortsätta med dessa obligationer, men säga: »Hädanefter få ni betala skatt», det har jag svårt att förstå. Men därom lönar det sig inte att tvista. Att vi, om riksgäldskontoret vill förlänga löptiden, skola skapa en grupp långivare till staten, som för sin livstid får skattefrihet för en viss liten summa, under det alla andra människor betala skatt till staten på sin inkomst, må ju vara hänt.

Det är ju möjligt att riksgäldskontoret tar hänsyn till det uttalande som gjorts från utskottets sida. Den enda verkliga invändning jag har att göra mot detta är, att man inte gör slut på skattefriheten den 1 januari 1946, utan talar om att det har gjorts en emission på hösten 1945, och så länge den emissionen finns kvar, så länge riksgäldskontoret har böcker som det kan tillhandahålla eller folk har en sådan här bok, skall man få fortsätta med att plocka in obligationer i dessa böcker och alltså få en faktisk förlängning efter den 1 januari 1946. Det tycker jag är ett onödigt tillägg.

Hade bevillningsutskottet sagt, att det överhuvud taget inte skall ges ut några obligationer efter den 1 januari 1946, så hade jag varit fullt nöjd.

Herr Björnsson: Herr talman! Herr Bärge hade ju förmånen att ha tillgång till åskådningsmaterial för att klargöra saken. Det är ju sannolikt, att han därigenom kunde nå bättre resultat, och jag böjer mig för hans överlägsna pedagogiska skicklighet.

Jag har sagt, att utskottsmajoriteten synes rekommendera en förlängning. Det är oklart, vad utskottsmajoriteten menar, men då man säger, att denna skattefrihet icke gjorts tidsbegränsad genom 1940 års lag och därför skall gälla för de obligationer som redan äro utfärdade, tycker jag detta innebär att man rekommenderar en förlängning. Nu är jag mycket, mycket glad, om herr Bärge förklarar, att det inte är meningen att rekommendera en förlängning utan att förlängning får ske endast i yttersta nödfall. Detta är värt rätt mycket, och jag betraktar det som en framgång för mitt arbete i utskottet. Jag tycker också att jag fått det intrycket, att utskottet svängt något i riktning mot ett klarare uttalande om, att man lämpligen bör göra slut på det hela.

När herr Bärge sedan säger, att det skulle vara nödvändigt att skaffa in alla böckerna och att detta skulle kräva en oerhörd tid, så förstår jag inte alls, att det är nödvändigt. När skall en förlängning ske — när skall en eventuell försäljning av nya obligationer ske? Det är när någon kommer in med en bok, t. ex. till en postanstalt. Då kommer meddelandet automatiskt in i boken, och riksgäldskontoret har inget intresse av att få in boken förr än den lämnas in för att man skall klistra in en ny obligation eller förlänga en gammal, om nu riksgäldskontoret gör det. Men då kan man göra vilka ändringar som helst, och om man är så livligt övertygad som majoriteten är om att skattefriheten bör upphöra så snart som möjligt, så kan man väl säga det, även om man vill hålla fast vid att om det skall komma nya obligationer av detta slag, skola de se ut på annat sätt. Det är inte krångligare att välja en ny typ av obligationer och få dem tryckta i tid än att riksgäldskontoret säkerligen kan göra det, och om man inte vill slösa bort alla de kuponger som redan äro tryckta, kan man på de kuponger man har i lager sätta en stämpel, som visar att de inte längre äro skattefria. Om herr Bärge's intresse för saken är så livligt som han säger, så går det alltså säkerligen för riksgäldskontoret att realisera det.

Jag ber att få tacka herr Bärge för de förklaringar han lämnat.

Herr Bärge, Johan: Det hjälper ju inte att säga någonting här. Det lilla häfte, jag hade i handen, kan väl inte spela någon roll som demonstrationsmaterial, ty det är ingen som har sett på det mer än jag. Herr Björnsson säger emellertid, att om ett sådant häfte icke är fulltecknat med 1945 års obligationer utan

Ang. viss skattefrihet beträffande sparobligationer. (Forts.)
det finns utrymme att fortsätta under 1946, får det lämnas in på en postanstalt, och då kan man klistra på en lapp, där det står att utfästelsen på s. 4 sista stycket om skattefrihet icke är giltig utan det föreligger skattskyldighet, dock inte för de obligationer som först insatts i häftet men väl för de följande. Detta säger riksgäldskontoret är komplett omöjligt att utföra, och det förstår jag. Hur skall en stackars skattskyldig kunna sätta sig och räkna ut, att för inkomsten av de och de obligationerna är han icke skattskyldig men för de följande är han skattskyldig? Jag tror riksgäldskontoret har alldeles rätt, då det säger, att detta är alldeles omöjligt att praktisera. Skall man däremot göra en ändring vid förlängd löptid, måste man enligt utskottets mening skaffa in alla de ifrågavarande obligationerna för att få denna nödvändiga rättelse gjord, och detta skulle kräva en sådan fruktansvärd apparat som jag nyss talade om.

Herr statsrådet tycktes liksom herr Björnsson vara litet missnöjd med att utskottet inte sagt ut sin mening och givit riksgäldskontoret direktiv att handla så och så. Ja, den saken ha vi diskuterat rätt mycket i utskottet, men vi ha inte ansett oss ha befogenhet att göra det som jag med skärpa nyss påpekat. Jag frågade nu bankoutskottets ordförande, om han ansåg det rimligt, att bevillningsutskottet ger direktiv på områden som det inte har att syssla med, och jag fick bestyrkt av honom att det duger inte. Jag tycker herrarna kunna låta sig nöja med det, eller skall jag be herr Akerberg stiga upp här och hjälpa mig att förklara det? Här äro vissa arbetsområden förbehållna åt de olika utskotten. Hur skulle det se ut, om bevillningsutskottet skulle ge sig till att ge direktiv, som det tillkommer bankoutskottet att ge? Jag är alldeles övertygad om att det skulle bli opposition från bankoutskottets sida, och det kunde också hända att bankoutskottet gäve andra direktiv. Vart skulle det barka i väg? Jag tycker herrarna och även herr statsrådet skulle hålla bevillningsutskottet räkning för att det försöker sköta det som ankommer på utskottet, så gott det förmår, och inte kräva att utskottet skall göra saker och ting som det inte har någon rättighet att göra.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 376—379.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 540, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.27 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 17 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Quensel* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 380, med förslag till viss ändring av övergångsbestämmelserna till folkskolans tjänstepensionsreglemente; och
nr 381, angående åtgärder för ökad utbildning av tandläkare m. m.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 541, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 542, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till propaganda för bättre deklarationsmoral jämte i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 543, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av inrikes luftporto för vissa försändelser.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 376, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående inventering av varulager i samband med krigskonjunkturbeskattningens avveckling; och

nr 377, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 378, angående särskild utbildning av folkskollärare; och
nr 379, angående hemvärnets rekrytering, tjänstgöringsskyldighet och ekonomiska förmåner.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 380 och 381.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av viss ubåtssäkerhetsmateriel;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ianspråktagande av lägerkassemedel för nybyggnad eller större ändringsarbete;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhörigt markområde i Ljungbyhed;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa statens järnvägar berörande markfrågor i Västerås;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastighetsbyte i Falköping; och

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt föreståndaren för svenska studenthemmet i Paris Lucien Maurry;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livräntor åt Hanna Jansson m. fl.; och

nr 64, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Sörby invallningsföretag år 1937 i Västmanlands län; och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räkning av viss mark inom Södra Vrams socken, Malmöhus län.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.06 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.